

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВІ СИСТЕМИ ТА
ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»**

Харків

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ
СУДОВЕ ПРАВО»

(галузь знань 08 «Право»,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 082 «Міжнародне право»)
для студентів II курсу денної форми навчання
Міжнародно-правового факультету

Харків

2021

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» (галузь знань 08 «Право», перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 082 «Міжнародне право») для студентів II курсу денної форми навчання / уклад.: Л. М. Москвич, І. В. Бородіна та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. – 53 с.

У к л а д а ч і: Л. М. Москвич,
                          І. В. Бородіна,
                          І. О. Русанова,

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 1 від 31.08.2021 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021

ЗМІСТ

1. Вступ.....	5
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	8
3. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. Завдання до практичних занять.....	15
5. Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	47
6. Самостійна робота.....	52

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» сформулювати у студентів загальні знання про існуючі світові моделі судоустрою, особливості побудови системи органів судової влади та механізму їх функціонування, а також сутнісні риси судового процесу в залежності від типу правової системи.

Завданням навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» є формування у студентів розуміння понятійно-категоріального апарату; набуття знань про судову владу, механізм протипаг і стримувань, судові системи країн англосаксонської та континентальної системи права; опанування системи класифікаційних ознак щодо типів судових систем та сутнісних характеристик кожного з них, особливостей судового процесу в країнах, що належать до континентальної, загальної, ісламської системи права. Також завданням даної навчальної дисципліни є дослідження основних моделей правосуддя міждержавних інтеграційних об'єднань та існуючих в світі альтернативних механізмів вирішення правових спорів.

У результаті опанування навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» студенти повинні:

- **знати** основні принципи побудови судових систем України та зарубіжних країн; особливості та специфіку здійснення правосуддя в нашій державі та зарубіжних країнах; наявність проблем та їх вирішення у функціонуванні судових систем країн континентальної та англосаксонської системи права. Знати основні проблеми науки судового права; зміст основних понять; сутність та функції судової влади в сучасному суспільстві; міжнародні стандарти правосуддя; загальні риси організації судової системи та здійснення судочинства в країнах, що належать до системи континентального, загального та ісламського права; види та особливості спеціалізованої юстиції; основні моделі правосуддя міждержавних

інтеграційних об'єднань; види судових проваджень, їх характерні властивості; види судової практики та її значення у відповідній правовій системі; альтернативні практики розв'язання правових суперечок; відбиття процесів глобалізації на практику організації та функціонування судових систем;

- **уміти** правильно розуміти та тлумачити зміст міжнародно-правових документів у сфері правосуддя; системно тлумачити положення законодавства щодо організації та функціонування судової влади; виокремлювати необхідні критерії для класифікації сучасних судових систем; вільно орієнтуватися в особливостях організації судової системи та здійснення судочинства відповідно до певної правової системи; виокремлювати системні взаємозв'язки та способи реалізації міжнародних стандартів правосуддя у різних країнах.

Цей курс складається з лекцій, семінарських (практичних) занять та самостійної роботи, на яких студент в повній мірі черпає інформацію та оволодіває знаннями, які дають змогу йому зрозуміти сутність навчальної навчальної дисципліни. Семінари, практичні заняття проводяться після прочитання лекції з відповідної теми, до уваги береться те, що студент уже отримав певну інформацію та теоретичну підготовку. Під час семінарських, практичних занять студенти закріплюють, поглиблюють та удосконалюють теоретичні знання, котрі вони отримали на лекціях та під час самостійної підготовки.

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Їх мета полягає в поглибленні теоретичних знань, отриманих з курсу лекцій та самостійної і індивідуальної роботи студентів щодо пошуку й засвоєння додаткової інформації, що складає предмет навчального курсу «Судові системи та порівняльне судове право». Вони проводяться у формі відповідей студентів на теоретичні питання (колоквіум), наукових доповідей з заданої теми, наукової дискусії з проблемних питань.

При підготовці до практичного заняття студент повинен проаналізувати зміст питань, що виносяться на розгляд на практичному занятті, опрацювати рекомендовану літературу, системно проаналізувати нормативно-правові джерела, що становлять правові засади предмета вивчення на практичному занятті, підготуватись до ґрунтовних відповідей на питання, що плануються до розгляду на практичному занятті, виокремити питання, які заслуговують на дискусійний розгляд під час практичного заняття.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теоретичних питань дисципліни, положень законодавства та здатність до його системного тлумачення.

Підсумковою формою контролю знань є залік, який має на меті перевірити рівень засвоєння теоретичних знань, уміння застосовувати їх при вирішенні конкретних професійних завдань, а також самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

**ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Предмет, система та завдання навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право»	7	2	2	3
2	Судові системи як предмет порівняльного судового права	13	4	4	5
3	Суддя як основний суб'єкт судової системи	7	2	2	3
4	Судова система України	10	2	4	4
5	Судові системи країн-засновниць Європейського Союзу (на прикладі судової системи Франції та судової система Федеративної Республіки Німеччини)	8	2	2	4
6	Судові системи нових країн Європейського Союзу (Польщі, Латвії, Литви, Естонії)	5	1	1	3
7	Судові системи країн-кандидатів у члени Європейського Союзу	5	1	1	3
8	Формування та розвиток інституту суду в системі загального права (на прикладі судової системи Великої Британії та США)	7	2	2	3
9	Судові системи держав Співдружності Незалежних Держав	5	1	1	3
10	Модель судової системи в системі ісламського права	5	1	1	3
11	Моделі правосуддя міждержавних інтеграційних об'єднань. Становлення судової моделі Суду Європейського Союзу. Моделі міжнародного кримінального правосуддя	11	3	4	4
12	Недержавна юстиція	7	1	2	4
	Усього:	90	22	26	42

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № __ від _____ р.)

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВІ СИСТЕМИ ТА
ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»**

**Т е м а 1. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ «СУДОВІ
СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»**

Судові системи та судове право як предмет навчальної дисципліни, підходи до їх розуміння. Порівняльне судове право як юридична наука та галузь права. Необхідність вивчення порівняльного судового права на сучасному етапі в процесі професійної підготовки юриста-міжнародника. Співвідношення курсу «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими навчальними дисциплінами (порівняльне правознавство, організація судових та правоохоронних органів України, порівняльне цивільне процесуальне право, порівняльне кримінальне процесуальне право, порівняльне адміністративне процесуальне право). Система курсу навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право». Нормативно-правові джерела курсу навчальної дисципліни.

**Т е м а 2. СУДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕДМЕТ ПОРІВНЯЛЬНОГО
СУДОВОГО ПРАВА**

Суд, судова влада та судова система: розмежування понять. Характерні ознаки судових систем. Світові стандарти побудови судових систем. Принципи побудови судових систем сучасності. Типологія сучасних судових

систем. Трансформація функцій судової влади та їх реалізація через систему судів. Зміст «права на судовий захист» та його вплив на формування судових систем сучасності. Адвокатура як інститут надання правової допомоги. Місце адвокатури в системі органів правосуддя. Прокуратура в системі органів правосуддя. Моделі прокуратур у світі. Міжнародні стандарти організації та функціонування адвокатури та прокуратури.

Т е м а 3. СУДДЯ – ОСНОВНИЙ СУБ'ЄКТ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Суддя як основний суб'єкт судової системи. Доступ до суддівської професії: міжнародні стандарти. Світові моделі підготовки та призначення суддів. Основні права та обов'язки суддів: міжнародно-правовий аспект. Загальновизнані обмеження щодо суддів. Особливості притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Т е м а 4. СИСТЕМА СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ. ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ. ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

Українська модель судової системи: загальна характеристика. Система судоустрою України. Верховний Суд як найвищий судовий орган. Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція. Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів. Органи суддівського самоврядування. Органи, що забезпечують функціонування судової системи в Україні. Перспективи застосування правосуддя перехідного періоду в Україні. Прокуратура та адвокатура України.

Т е м а 5. СУДОВІ СИСТЕМИ КРАЇН-ЗАСНОВНИЦЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ ТА СУДОВОЇ СИСТЕМИ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ)

Класифікація судових систем країн Європейського Союзу. Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права. Загальні риси континентальної моделі судової системи. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права. Конституційні засади судової системи ФРН. Особливості організації судової системи у ФРН. Система судів звичайної та адміністративної юрисдикції. Система судів юрисдикції з трудових та соціальних питань. Система судів з питань фінансової юрисдикції. Єдиний сенат верховних судових установ. Статус суддів: професійні та непрофесійні. Особливості організації роботи та правового статусу апарату судів у ФРН. Органи, що забезпечують функціонування судів у ФРН. Інститут прокуратури та адвокатури ФРН. Конституційні засади судової системи Франції. Система судів загальної юрисдикції Франції. Система установ адміністративної юрисдикції у Франції. Суд у розв'язанні конфліктів. Установи правосуддя Парламенту. Контрольні повноваження суду відносно окремих заходів спеціальних служб. Інститут магістратури: магістрати, Вища рада магістратури. Модель прокуратури та адвокатури Франції.

Т е м а 6. СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРАВОСУДДЯ НОВИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ПОЛЬЩІ, ЛАТВІЇ, ЛИТВИ, ЕСТОНІЇ, ХОРВАТІЇ)

Судова система Польщі, прокуратура та адвокатура. Система органів правосуддя Латвії. Судова система, адвокатура та прокуратура Литви. Система органів правосуддя Естонії. Судова система Хорватії: особливості організації судів загальної юрисдикції та спеціалізовані судові установи.

Органи суддівського самоврядування Хорватії та управління судами. Адвокатура та прокуратура Хорватії.

Т е м а 7. СУДОВІ СИСТЕМИ КРАЇН-КАНДИДАТІВ У ЧЛЕНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вимоги Європейського Союзу до судових систем країн-кандидатів у члени ЄС та особливості їх виконання. Конституційні засади судової системи Туреччини. Організаційна структура судоустрою Туреччини. Спеціалізована юрисдикція Туреччини. Суд з юрисдикційних конфліктів Туреччини. Конституційна юстиція в Туреччині. Правовий статус суддів в Туреччині. Модель турецької прокуратури та адвокатури. Система органів правосуддя Албанії: суди, адвокатура та прокуратура. Система органів правосуддя Боснії та Герцеговини. Система органів правосуддя Чорногорії.

Т е м а 8. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ ТА СУМІЖНИХ ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА (НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА США)

Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англо-американської) системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права. Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система

Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних. Модель британської прокуратури. Інститут адвокатури у Великій Британії. Конституційні засади судової системи США. Процедура судового розгляду справ в США. Федеральна система судів: звичайна та спеціальна компетенція. Верховний суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція. Судові системи штатів: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами. Статус суддів. Суд присяжних. Персонал суду. Моделі американської адвокатури та прокуратури.

Т е м а 9. СИСТЕМА СУДОУСТРОЮ, ПРОКУРАТУРИ ТА АДВОКАТУРИ КРАЇН СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Порівняльна характеристика судових систем держав СНД: Росія, Білорусь, Молдова, Казахстан. Органи конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції. Статус суддів. Суд присяжних та народні засідателі. Органи прокуратури та адвокатури в зазначених країнах. Міжнародні судові органи пострадянського простору: моделі міждержавної взаємодії ООН, Співдружності Незалежних Держав, Євразійського економічного співтовариства та Митного союзу.

Т е м а 10. МОДЕЛЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В СИСТЕМІ ІСЛАМСЬКОГО ПРАВА

Витоки ісламської традиції правосуддя. Вплив ісламської школи права на становлення моделі судової системи. Загальні риси та типологічні

особливості організації судоустрою, судочинства, прокуратури та адвокатури в країнах ісламського права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем в країнах ісламського права.

Т е м а 11. МОДЕЛІ ПРАВОСУДДЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ. СТАНОВЛЕННЯ СУДОВОЇ МОДЕЛІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

Особливості організації моделі правосуддя в сучасних міжнародних інтеграційних об'єднаннях. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн. Європейський суд з прав людини: структура, компетенція, порядок звернення та прийняття рішень. Етапи становлення наддержавної судової системи Європейського Союзу. Структура судової системи ЄС. Завдання та юрисдикція Суду ЄС. Порядок формування складу та статус судді Суду ЄС. Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, утворені Радою Безпеки ООН. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

Т е м а 12. НЕДЕРЖАВНА ЮСТИЦІЯ

Поняття та види органів недержавної юстиції, її призначення та місце в правовій системі країни. Квасісудові установи: поняття, види та призначення. Інститути медіації та пробації. Зміст «відновлювального правосуддя». Третейські суди як різновид недержавної юстиції: Росія, Україна, США, Франція, Німеччина. Релігійні суди як різновид недержавної юстиції:

церковні та релігійні суди. Суди, що функціонують на засадах звичаєвого права (Казахстан, Киргизія, країни Тропічної Африки та Океанії).

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ «СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»

План

1. Судові системи та судове право як предмет навчальної дисципліни.
2. Порівняльне судове право як юридична наука та галузь права.
3. Необхідність вивчення порівняльного судового права на сучасному етапі в процесі професійної підготовки юриста-міжнародника.
4. Співвідношення курсу «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими навчальними дисциплінами (порівняльне правознавство, організація судових та правоохоронних органів України, порівняльне цивільне процесуальне право, порівняльне кримінальне процесуальне право, порівняльне адміністративне процесуальне право).
5. Система курсу навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право».
6. Нормативно-правові джерела курсу навчальної дисципліни.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
2. Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року)
3. Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів (прийняті резолюцією

Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 року)

4. Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 1998 р.)
5. Пояснювальна записка до Європейської хартії про статус суддів, від 10 липня 1998 року
6. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів)
7. Висновок №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів
8. Велика хартія суддів
9. Консультативна рада європейських суддів. Основоположні принципи (прийнята у Страсбурзі, 17 листопада 2010 року КРЄС (2010))
10. Київські Рекомендації ОБСЄ щодо незалежності судової системи в країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії (Київ, 23-25 червня 2010 р.)
11. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) «Європейські стандарти в сфері судочинства — систематичний огляд» (3 жовтня 2008, CDL-JD (2008) 002)
12. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо незалежності судової системи, частина I: незалежність суду (прийнята Венеціанською комісією на 82-му пленарному засіданні (Венеція, 12-13 березня 2010 р.)
13. Монреальська універсальна декларація щодо незалежності правосуддя (Перша світова конференція щодо незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.)

14. Загальна (Універсальна) хартія судді, ухвалена 17 листопада 1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів в Тайпеї (Тайвань) 17 листопада 1999 року

15. Статут суддів в Європі (Європейська асоціація суддів) (1997)

16. Бангалорські принципи поведінки суддів (схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року)

17. Висновок №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності

18. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо призначення суддів (ухвалена Венеціанською комісією на її 70-ому пленарному засіданні, Венеція, 16-17 березня 2007 р.)

19. Висновок №15 (2012) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо спеціалізації суддів

20. Висновок №17 (2014) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади (Страсбург, 24 жовтня 2014 р.)

Т е м а 2. СУДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕДМЕТ ПОРІВНЯЛЬНОГО СУДОВОГО ПРАВА

План

1. Суд, судова влада та судова система: розмежування понять.
2. Характерні ознаки судових систем.
3. Світові стандарти побудови судових систем.
4. Принципи побудови судових систем сучасності.
5. Типологія сучасних судових систем.
6. Трансформація функцій судової влади та їх реалізація через систему судів.

7. Зміст «права на судовий захист» та його вплив на формування судових систем сучасності.

8. Адвокатура як інститут надання правової допомоги. Місце адвокатури в системі органів правосуддя. Міжнародні стандарти адвокатури.

9. Прокуратура в системі органів правосуддя. Моделі прокуратур у світі. Міжнародні стандарти організації та функціонування прокуратури.

Завдання

1. Для унітарної моделі судової системи є характерними:

- а) повна вертикальна централізація судової системи й відсутність поділу законодавства на федеральне та суб'єктів федерації;
- б) асиметрія системи і структури судових органів;
- в) федеральні суди діють лише на найвищому рівні з чітко визначеною компетенцією;
- г) наявність незалежних один від одного систем спеціалізованих судів, очолюваних вищими судами;
- д) регулювання судоустрою і судочинства суб'єктами федерації.

2. До різновидів апеляції як основного способу оскарження судового рішення належать:

- а) повна й неповна апеляція;
- б) нагляд й касація;
- в) усічена апеляція;
- г) ревізія й касація;
- д) ревізія й неповна апеляція.

3. Оберіть правильне визначення поняття «судова інстанція»:

- а) судовий орган в цілому або його структурний підрозділ, що виконує певну процесуальну функцію при здійсненні правосуддя;
- б) коло повноважень, наданих тій чи іншій судовій установі;
- в) структурний підрозділ суду;
- г) апарат суду;
- д) це сукупність судів, які визначені законом.

4. Назвіть, де НЕ закріплені європейські стандарти діяльності суду:

- а) Європейська хартія про Закон «Про статус суддів»;
- б) Конвенція про захист прав та основоположних свобод людини;
- в) Висновки Консультативної ради Європейських суддів;
- г) Африканська хартія про права людини;
- д) Рекомендація № R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення».

5. Відмінності між правом різних країн значно зменшуються, якщо виходити не зі змісту їхніх конкретних норм права, а з більш постійних елементів, що застосовуються для:

- а) створення, тлумачення, оцінки норм права;
- б) кодифікації, оцінки норм права;
- в) створення, кодифікації, оцінки, тлумачення норм права;
- г) створення, тлумачення, кодифікації норм права;
- д) кодифікації норм права.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В. А. Туманова. – М.: Междунар. отношения, 1996. – 400 с.
2. Леже Раймон. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.
3. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія / І. В. Назаров. – Х.: ФІНН, 2011. – 432 с.
4. Назаров І. В. Класифікація судових систем європейських держав / І. В. Назаров // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. - Х. : Право, 2011. - 2011 р. №1(64). - С. 198-207
5. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
6. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
7. Москвич Л. М. Судові системи світу: класифікація й загальна характеристика / Л. М. Москвич // Проблеми законності. Вип. 96. - Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. А. П. Гетьман [та ін.], 2008. - С. 202-209
8. Рябзин А. А. Принципы организации и функционирования судебной власти в зарубежных странах / А. А. Рябзин // Современное право :

научно-практический журнал. - 2014. - № 2. - С. 114-118. - Библиогр. : с. 117-118

9. Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб

10. Додаток до Рекомендації Rec (2001) 2 250 Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій (ухвалена Комітетом Міністрів 28 лютого 2001 року на 743-му засіданні заступників міністрів)

Т е м а 3. СУДДЯ – ОСНОВНИЙ СУБ'ЄКТ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

План

1. Суддя як основний суб'єкт судової системи.
2. Доступ до суддівської професії: міжнародні стандарти.
3. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
4. Основні права та обов'язки суддів: міжнародно-правовий аспект.
5. Загальновизнані обмеження щодо суддів.
6. Особливості притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Рекомендація Rec (2004) 4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці (ухвалена на 114-й сесії Комітету міністрів від 12 травня 2004 р.)

2. Додаток до Рекомендації Rec (2004) 4 185 Висновок №4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях.

3. Висновок №10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства

4. Рекомендація № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах (прийнята Комітетом Міністрів 16 вересня 1986 р. на 399-ому засіданні заступників міністрів)

Т е м а 4. СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ. ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ. ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ.

План

1. Українська модель судової системи: загальна характеристика.
2. Система судоустрою України.
3. Верховний Суд як найвищий судовий орган.
4. Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція.
5. Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів.
6. Органи суддівського самоврядування.
7. Органи, що забезпечують функціонування судової системи в Україні.
8. Перспективи застосування правосуддя перехідного періоду в Україні.
9. Прокуратура та адвокатура України.

Завдання

1. Кількість суддів у суді в Україні визначається:
  - а) Президентом України за поданням Голови Державної судової адміністрації;
  - б) Вищою радою юстиції за поданням Міністра юстиції України;
  - в) Верховною радою України за поданням Голови Верховного Суду України;
  - г) Державною судовою адміністрацією України за поданням Міністра юстиції України на підставі пропозиції голови відповідного вищого спеціалізованого суду;

д) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

2. Місцевими загальними судами відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» є:

- а) районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди;
- б) районні, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів;
- в) районні, районні у містах, міські та міжобласні суди;
- г) окружні суди;
- д) районні, міжрайонні, районні у містах, міські та міськрайонні суди.

3. Апеляційними адміністративними судами в Україні є:

- а) адміністративні суди областей, м. Києва та Севастополя, адміністративний суд АРК.;
- б) адміністративні міські суди;
- в) адміністративні районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди.
- г) апеляційні адміністративні суди, які утворюються відповідно до указу Президента України в апеляційних округах
- д) адміністративні обласні суди.

4. До складу Верховного Суду входить:

- а) Президія;
- б) Пленум, судові палати, науково-консультативна рада, апарат;
- в) Президія та Пленум.
- г) судові палати, Пленум, Президія;
- д) Пленум, Президія, судові палати, науково-консультативна рада, апарат.

5. Вищими спеціалізованими судами України є:

- а) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України;
- б) Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України;
- в) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Верховний Суд України;
- г) Вищий антикорупційний суд України та Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- д) Вищий цивільний суд, Вищий кримінальний суд, Вищий господарський суд, Вищий адміністративний суд.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>
2. Судоустрій України : підруч. / за ред.: М. А. Погорецького, О. Г. Яновської ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. шк. суддів України. - Київ : Юрінком Інтер, 2015. - 341 с.
3. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / за ред.: І. Є. Марочкіна ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". - Х. : Право, 2014. - 448 с.
4. Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення та розвитку : монографія / І. О. Русанова ; НЮАУ ім. Я. Мудрого. - Харків : Вид. Дім "ИНЖЕК", 2005. - 184 с.
5. Назаров І. В. Принципи побудови судової системи : монографія / І. В. Назаров. - Х. : ФІНН, 2009. - 144 с.
6. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія / В. В. Городовенко ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". - Харків : Право, 2012. - 448 с.
7. Сердюк В. В. Співвідношення принципів побудови системи судів загальної юрисдикції / В. В. Сердюк // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. - Вип. 56. - С. 142-147
8. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія / О. М. Овчаренко ; НЮАУ ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2008. - 304 с.

Т е м а 5. СУДОВІ СИСТЕМИ КРАЇН-ЗАСНОВНИЦЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ ТА СУДОВОЇ СИСТЕМА ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ)

План

1. Класифікація судових систем країн Європейського Союзу.
2. Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права.
3. Загальні риси континентальної моделі судової системи.
4. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права.
5. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.
6. Конституційні засади судової системи ФРН.
7. Особливості організації судової системи у ФРН.
8. Система судів звичайної та адміністративної юрисдикції.
9. Система судів юрисдикції з трудових та соціальних питань.
10. Система судів з питань фінансової юрисдикції.
11. Єдиний сенат верховних судових установ.
12. Статус суддів: професійні та непрофесійні.
13. Особливості організації роботи та правового статусу апарату судів у ФРН.
14. Органи, що забезпечують функціонування судів у ФРН.
15. Інститут прокуратури та адвокатури ФРН.
16. Конституційні засади судової системи Франції.
17. Система судів загальної юрисдикції Франції.
18. Система установ адміністративної юрисдикції у Франції.
19. Суд у розв'язанні конфліктів.
20. Установи правосуддя Парламенту.
21. Контрольні повноваження суду відносно окремих заходів спеціальних служб.
22. Інститут магістратури: магістрати, Вища рада магістратури.
23. Модель прокуратури та адвокатури Франції.

Завдання

1. Романо-германська правова сім'я характеризується:
  - а) відсутністю кодифікованих актів;
  - б) незначним впливом римського приватного права;
  - в) перевагою процесуального права над матеріальним;
  - г) особливою роллю закону як джерела права;
  - д) домінуванням суддівського права.

2. Правові системи романо-германської родини за змістом:
  - а) не відрізняються один від одного;
  - б) розрізняються лише за ієрархією джерел права;
  - в) розрізняються лише структурно;
  - г) істотно відрізняються один від одного;
  - д) розрізняються за моделями судових систем.

3. Назвіть країну серед країн ЄС, яка має найбільш виражену зовнішню спеціалізацію судової системи:
  - а) ФРН;
  - б) Великобританія;
  - в) Італія;
  - г) Польща;
  - д) Австрія.

4. У правовій системі Німеччини не виділяється:
  - а) публічне право;
  - б) спеціальне право;
  - в) конституційне право;
  - г) приватне право;
  - д) кримінальне право.

5. Суди землі у ФРН виступають як інстанція:
  - а) наглядова;
  - б) перша, друга і наглядова;
  - в) апеляційна;
  - г) перша;
  - д) ревізійна.

6. Назвіть із перелічених вищий судовий орган ФРН:
  - а) Вища рада магістратури;
  - б) Федеральний патентний суд;
  - в) Верховний федеральний суд;
  - г) Вищий спеціалізований суд;
  - д) Вищий земельний суд.

7. До функцій вищих судів земель у ФРН НЕ належить:

- а) розгляд справ по першій інстанції;
- б) перегляд справ у касаційному порядку;
- в) розгляд касаційних скарг на вироки, винесені судами землі при апеляційному оскарженні;
- г) розгляд касаційних скарг на вироки, винесені судами присяжних або великими палатами суду землі, проте лише у випадку, якщо касаційна скарга принесена виключно з мотивів порушення норм законодавства землі;
- д) перегляд справ в апеляційному порядку.

8. Формування французького права в середньовіччі відбувалося під впливом:

- а) англійського загального права;
- б) канонічного права;
- в) бургундського, франкського і норманського звичаєвого права – кутюмів;
- г) римського права.

9. Суди присяжних у всіх франкомовних країнах—це:

- а) суди комарки;
- б) суди шеффенів;
- в) суди маорі;
- г) суди ассізов;
- д) суди коронерів.

10. У Франції:

- а) перевірка конституційності парламентських законів не проводиться;
- б) конституційність парламентських законів перевіряється Держрадою;
- в) конституційність парламентських законів перевіряється Конституційним Радою;
- г) перевірку конституційності парламентських законів здійснює президент;
- д) конституційність парламентських законів перевіряється Касаційним судом Франції.

11. Судами апеляційної інстанції у Франції виступають:

- а) обвинувальні палати;
- б) трибунали малої інстанції;
- в) Рада прюдомів;
- г) 30 апеляційних судів, юрисдикція яких розповсюджується на територію декількох департаментів (від двох до чотирьох), і 5 апеляційних судів, що діють в заморських територіях Франції;
- д) Касаційний Суд Франції.

12. Суд у справах неповнолітніх Франції слухає справи у складі:

- а) судді у справах неповнолітніх і двох засідателів (ассізів);
- б) трьох професійних суддів;
- в) двох суддів у справах неповнолітніх і двох засідателів (ассізів);

- г) судді у справах неповнолітніх і трьох засідателів (ассізів);
 д) трьох засідателів (ассізів).

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Михайлов А. М. Сравнительное правоведение: догма романо-германского права : учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / А. М. Михайлов. - 2-е изд. - Москва : Издательство Юрайт, 2019. - 465 с.
2. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В.А. Туманова. – М.: Междунар. отношения, 1996. – 400 с.
3. Леже Раймон. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.
4. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння : монографія / І. В. Назаров. – Х.: ФІНН, 2011. – 432 с.
5. Правосудие в современном мире: монография / под ред. В. М. Лебедева, Т. Я. Хабриевой. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 704 с.
6. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
7. Судебные системы европейских стран : справочник / пер. с фр. Д. И. Васильева, с англ. О. Ю. Кобякова. – М.: Междунар. отношения, 2002. – 336 с.
8. Судебные системы западных государств / Ю. П. Урьяс, В. А. Туманов, С. А. Егоров [и др.]. – М.: Наука, 1991. – 235 с.
9. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
10. Погребняк С. Вплив судової практики на юридичні акти в романо-германській правовій сім'ї / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. 2003р. №4 (35). - Х. : Право, 2003. - С. 92-99

11. Яровая М. В. Особенности судебных систем Франции, ФРГ, Великобритании и Нидерландов / М. В. Яровая // Российская юстиция. - 2006. - 3. - С. 68-70
12. Назаров І. В. Конституційні засади побудови судових систем країн Європейського Союзу / І. Назаров // Юридична Україна. - 2008. - 2. - С. 81-85
13. Хайде В. Система правосудия Федеративной Республики Германия / В. Хайде. – Бонн: Герм. фонд междунар. прав. сотрудничества, 1995. – 111 с.
14. Марченко, М. Н. Европейский Союз и его судебная система: монография. – Москва: Проспект, 2012. – 288 с.
15. Цахло М. Судова система ФРН / М. Цахло // Юридичний журнал. - 2004. - 9. - С. 101-110
16. Рижков Г. Правосуддя в Федеративній Республіці Німеччина / Г. Рижков // Вісник господарського судочинства. - 2014. - № 6. - С. 74-82
17. Молдован В. В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В Молдован ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ : Центр учб. л-ри, 2013. - 364 с.
18. Боботов С. В. Правосудие во Франции / С. В. Боботов. – М.: ЕАВ, 1994. – 198 с.
19. Паламарчук О. С. Судова система Франції: історія розвитку та сучасності / О. С. Паламарчук // Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип. 37. - К. : Ін-т держави і права НАН України / голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2007. - С. 109-114
20. Маняк Н. И. Организация правосудия во Франции / Н. И. Маняк // Современное право : научно-практический журнал. - 2012. - № 9. - С. 140-143
21. Штелик С. Становлення та розвиток інстанційності в судовій системі Франції / Світлана Штелик // Юридична Україна. - 2011. - № 11. - С. 97-102.

22. Правова система Німеччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://germaniya.net/blogcategory/pravovaya-sistema-germanii/>

23. Судова система Франції [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://france.allcourts.ru/index.htm>

Т е м а 6. СУДОВА ОРГАНІВ ПРАВОСУДДЯ НОВИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ПОЛЬЩІ, ЛАТВІЇ, ЛИТВИ, ЕСТОНІЇ, ХОРВАТІЇ)

План

1. Судова система Польщі, прокуратура та адвокатура.
2. Система органів правосуддя Латвії.
3. Система органів правосуддя Литви.
4. Судова система, прокуратура та адвокатура Естонії.
5. Судова система Хорватії: особливості організації судів загальної юрисдикції та спеціалізовані судові установи. Органи суддівського самоврядування Хорватії та управління судами. Прокуратура та адвокатура.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. <https://www.polandinfo.ru/Container/Details/4278>
2. <https://worldconstitutions.ru/?p=891>
3. <http://www.hyno.ru/tom1/900.html>
4. Курис Э. Проблемы судебной власти в юриспруденции Конституционного Суда Литвы. Разделение властей / Э. Курис. http://www.concourt.am/armenian/con_right/4.14-1.15/litva.htm
5. Лахижа М. Досвід впровадження системи управління якістю в роботу органів влади Республіки Польща/М. Лахижа // Вісник НАДУ. -К.:НАДУ, 2008, N 2.-С.166-177.

6. Витаус Некрошюс. Реформа судебной власти в Литовской Республике: основные результаты и перспективы // <https://www.kaktam.info/судебная-реформа-в-литве/>

7. Прилуцький С. В. Судова система Республіки Польща / С. В. Прилуцький // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. – № 6(32). – С. 53–64.

8. Система судоустрою в Латвії // <http://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sistema-sudoustroyu-v-latviyi.html>

9. Польща: революційні зміни в судових зборах // <http://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/polshcha-revoluciyni-zmini-v-sudovih-zborah.html>

10. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія / І. В. Назаров. – Х.: ФІНН, 2011. – 432 с.

Т е м а 7. СУДОВІ СИСТЕМИ КРАЇН-КАНДИДАТІВ У ЧЛЕНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

План

1. Вимоги Європейського Союзу до судових систем країн-кандидатів у члени ЄС та особливості їх виконання.
2. Конституційні засади судової системи Туреччини.
3. Організаційна структура судоустрою Туреччини. Прокуратура та адвокатура.
4. Спеціалізована юрисдикція Туреччини.
5. Суд з юрисдикційних конфліктів Туреччини.
6. Конституційна юстиція в Туреччині.
7. Правовий статус суддів в Туреччині.
8. Судова система, прокуратура та адвокатура Албанії.
9. Судова система, прокуратура та адвокатура Боснії та Герцеговини.
10. Судова система, прокуратура та адвокатура Чорногорії.

Завдання

1. До вищих судів Туреччини відносяться:
  - а) Верховний Суд Туреччини;
  - б) Конституційний суд Туреччини;
  - в) Конституційний суд, Вищий апеляційний суд, Державна рада;
  - г) Вищі апеляційні суди;
  - д) Конституційний суд, Вищий апеляційний суд, Державна рада, Вищий військовий апеляційний суд, Вищий військовий адміністративний суд, Суд з юрисдикційних конфліктів.

2. До нижчестоящих судів Туреччини відносяться:
  - а) Апеляційні та мирові суди;
  - б) Апеляційні суди;
  - в) Мирові суди;
  - г) Мирові суди та основні суди, які є судами першої інстанції;
  - д) Районні суди.

3. Основний документ, що визначає напрямки реформування судової влади Туреччини:
  - а) Стратегії судової реформи для Туреччини 2009 р.;
  - б) Конституція Туреччини;
  - в) Рекомендації ПАРЕ;
  - г) судоустрійне законодавство;
  - д) процесуальне законодавство.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
2. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
3. Правосудие в современном мире: монография / под ред. В. М. Лебедева, Т. Я. Хабриевой. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 704 с.
4. Судова система Туреччини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.gmu-countries.ru/asia/turkey/sudebnaya_sistema.html

Т е м а 8. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СУДУ ТА СУМІЖНИХ ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА (НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА США)

План

1. Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права.
2. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права.
3. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права.
4. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англо-американської) системи права.
5. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.
6. Правові засади судоустрою Великої Британії.
7. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди.
8. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди.
9. Судова система Північної Ірландії.
10. Суд Палати лордів.
11. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).
12. Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція.
13. Статус суддів: професійні та мирові.
14. Суд присяжних.
15. Моделі британської прокуратури та адвокатури.
16. Конституційні засади судової системи США.
17. Процедура судового розгляду справ в США.

18. Федеральна система судів: звичайна та спеціальна компетенція.

19. Верховний суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція.

20. Судові системи штатів: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами.

21. Статус суддів. Суд присяжних. Персонал суду.

22. Моделі американської адвокатури та прокуратури.

Завдання

1. Судове рішення може стати судовим прецедентом, якщо воно:
  - а) містить *ratio decidendi*;
  - б) було затверджено парламентом;
  - в) було затверджено королевою;
  - г) містить *obiter dictum*;
  - д) не було скасовано вищим судом.

2. Назвіть, які з перелічених ознак не належать до ознак англосаксонської моделі судової системи:
  - а) наявність спеціалізованих судів без виділення їх в окремі судові системи;
  - б) підпорядкованість прокуратури, функціональне призначення якої полягає в здійсненні кримінального переслідування, Міністерству юстиції;
  - в) децентралізоване управління судами;
  - г) перегляд судових рішень у формі ревізії;
  - д) офіційне визнання судового рішення як джерела права.

3. Верховний суд Сполученого Королівства не виконує наступну функцію:
  - а) розгляд питань права, що мають велике суспільне значення;
  - б) апеляційний перегляд рішень судів Англії й Уельсу в цивільних і кримінальних справах;
  - в) офіційне тлумачення конституції Сполученого Королівства;
  - г) здійснює юрисдикцію судового комітету Таємної ради у справах, які передаються на його розгляд у випадках, визначених законом;
  - д) апеляційний перегляд рішень судів Англії, Уельсу й Північної Ірландії у цивільних і кримінальних справах.

4. До органів, які здійснюють організаційне забезпечення судової системи Англії та Уельсу НЕ належать:
  - а) Міністр юстиції Великобританії;
  - б) Лорд-канцлер;
  - в) Рада суддів;
  - г) Судовий виконавчий орган;

д) Служба судів її Величності.

5. До складу Апеляційного суду Англії входять:

- а) палати у цивільних і кримінальних справах;
- б) палата у цивільних справах;
- в) палати у цивільних, кримінальних і трудових справах;
- г) палати у цивільних і адміністративних справах;
- д) палата у адміністративних справах.

6. Судді і прокурори зі слідчими в Англії називаються:

- а) шеффенами;
- б) квесторами;
- в) преторами;
- г) магістратами;
- д) барристерами.

7. Основною ланкою федеральної судової системи США є:

- а) районні суди;
- б) міські суди;
- в) окружні суди штатів;
- г) апеляційні суди штатів;
- д) федеральні суди штатів.

8. Формами перегляду судових рішень у США є:

- а) нагляд й касація;
- б) апеляція й касація;
- в) наглядове провадження;
- г) апеляція;
- д) провадження із виключних обставин.

9. Вміст конституційного контролю в США НЕ включає наступну правомочність судів:

- а) владне тлумачення конституції;
- б) перевірку конституційності законів Конгресу і законодавчих органів штатів;
- в) право законодавчої ініціативи;
- г) перевірку конституційності нормативно-правових актів виконавчої влади;
- д) встановлення норм права у формі судових прецедентів.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Судебные системы европейских стран : справочник / пер. с фр. Д. И. Васильева, с англ. О. Ю. Кобякова. – М.: Междунар. отношения, 2002. – 336 с.

2. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
3. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння : монографія / І. В. Назаров. – Х.: ФІНН, 2011. – 432 с.
4. Марченко М. Н. Европейский Союз и его судебная система: монография. – Москва: Проспект, 2012. – 288 с.
5. Правосудие в современном мире: монография / под ред. В. М. Лебедева, Т. Я. Хабриевой. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 704 с.
6. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
7. Михайлов А. М. Сравнительное правоведение: судебная власть в правовой системе Англии : учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / А. М. Михайлов. - 2-е изд. - Москва : Издательство Юрайт, 2019. - 355 с. https://biblio-online.ru/viewer/sravnitelnoe-pravovedenie-sudebnaya-vlast-v-pravovoy-sisteme-anglii-426693?share_image_id=#page/1
8. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия / Т. В. Апарова. – М.: Триада, 1996. – 156 с.
9. Михайлов А. М. Судебная власть в правовой системе Англии / А. М. Михайлов. – М.: Юрлитинформ, 2009. – 344 с.
10. Романов А. К. Право и правовая система Великобритании: уч. пособие. – М.: ФОРУМ, 2010. – 28 с.
11. Бауринг Б. Судебная система и ее радикальная реформа в Англии и Уэльсе / Б. Бауринг // Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. - 2002. - 3. - С. 2-11
12. Тернавська В. М.. Суд присяжних Англії: становлення і розвиток / В. М. Тернавська // Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип.29. - К. : Ін-т держави і права НАН України / голова редкол. Ю. С. Шемшученко, 2005. - С. 157-163

13. Евсеев А. П. Верховный Суд Соединенного Королевства: становление : монография / А. П. Евсеев ; Нац. ун-т "Юрид. акад. Украины им. Я. Мудрого". - Х. : Юрайт, 2014. - 184 с.

14. Яровая М. В. Особенности судебных систем Франции, ФРГ, Великобритании и Нидерландов / М. В. Яровая // Российская юстиция. - 2006. - 3. - С. 68-70.

15. Молдован В. В. Судострій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В Молдован ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ : Центр учб. л-ри, 2013. - 364 с.

16. Мідор Д. Д. Суди в Сполучених Штатах : пер. з англ. / Д. Д. Мінор. – Сент-Пол, Міннесота: Вест Паблішинг Ко., 1993. – 85 с.

17. Джинджер Э. Ф. Верховный суд и права человека в США / Э.Ф. Джинджер. – М.: Юрид. лит., 1981. – 324 с.

18. Шишкін, В. І. Забезпечення прав людини в судочинстві США (Організаційні і процесуальні засади) : монографія / В. І. Шишкін. - Київ : Юрінком Інтер, 2000. - 320 с.

19. Кравчук М. В. Правова система США : научное издание / М. В. Кравчук ; Міністерство освіти і науки України, Тернопільська академія народного господарства. - Київ : Нора-друк, 2004. - 136 с.

20. Миряшева Е. В. Судебная система в федеративном государстве (на примере США): историко-правовой экскурс / Е. В. Миряшева // Российская юстиция. - 2011. - № 9 (сентября). - С. 16-19

21. Правова система Великої Британії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://velikobritaniya.org/blogsection/pravovaya-sistema-velikobritanii/>

22. Офіційний портал Верховного Суду США [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov/>

Т е м а 9. СИСТЕМА СУДОУСТРОЮ, ПРОКУРАТУРИ ТА АДВОКАТУРИ КРАЇН СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

План

1. Порівняльна характеристика судових систем держав СНД: Росія, Беларусь, Молдова, Казахстан.
2. Органи Конституційної юрисдикції.
3. Суди загальної юрисдикції.
4. Статус суддів.
5. Суд присяжних та народні засідателі.
6. Органи прокуратури та адвокатури у державах СНД.
7. Міжнародні судові органи пострадянського простору: моделі міждержавної взаємодії ООН, Співдружності Незалежних Держав, Євразійського економічного співтовариства та Митного союзу.

Завдання

1. Яку назву в Молдові має аналог Вищої ради юстиції України:
  - а) Вища рада магістратури;
  - б) Рада правосуддя;
  - в) Вища Судова рада;
  - г) Рада юстиції;
  - д) Національна рада по справах правосуддя;
2. Прокуратура вважається органом судової гілки влади в:
  - а) Україні;
  - б) Російській Федерації;
  - в) Грузії;
  - г) Казахстані;
  - д) Вірменії;
3. Народ не бере участь у відправленні правосуддя в:
  - а) Республіці Вірменія;
  - б) Україні;
  - в) Російській Федерації;
  - г) Казахстані;
  - д) Грузії;
4. У якій країні СНД не має Конституційного суду:
  - а) Україні;

- б) Російській Федерації;
- в) Республіці Таджикистан;
- г) Туркменістані;
- д) Грузії;

5. У якій країні СНД склад Конституційного Суду – 18 членів.:

- а) Азербайджане;
- б) Киргистані;
- в) Республіці Казахстан;
- г) Україні;
- д) Грузії;

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Клеандров М. И. Судебные системы государств - участников СНГ. Законодательное обеспечение / М. И. Клеандров ; Ин-т гос. и права РАН. - Москва : Юристъ, 2002. - 623 с
2. Чернов А. Е. Принципы осуществления правосудия в странах СНГ / А. Е. Чернов // Российская юстиция. - 2013. - № 3. - С. 34-35
3. Молдован В. В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В Молдован; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ : Центр учб. л-ри, 2013. - 364 с.
4. Судебная система России : учеб. пособ. / С. А. Батова [и др.] ; Акад. нар. хоз. при Правительстве РФ, Рос. прав. акад. Мин. юст. РФ. - Москва : Дело, 2000. - 336 с.
5. Дьяченко С. А. Реформирование судебной системы Казахстана: реальность и перспективы / С. А. Дьяченко // Дайджест. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии. - 2002. - № 24, ч. 2. - С. 7-12
6. Офіційний портал Конституційного Суду РФ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ksrf.ru>
7. Офіційний портал Верховного суду РФ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.supcourt.ru>

8. Офіційний портал Економічного Суду СНД [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sudsng.org>
9. Василевич Г. Конституционный Суд Республики Беларусь и его роль в становлении демократического, социального, правового государства // http://www.concourt.am/armenian/con_right/4.14-1.15/belarus.htm
10. Пушкаш В. Роль конституционного правосудия в становлении правового государства (опыт Конституционного Суда Республики Молдова) // http://www.concourt.am/armenian/con_right/4.14-1.15/moldova.htm

Т е м а 10. МОДЕЛЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В СИСТЕМІ ІСЛАМСЬКОГО ПРАВА

План

1. Витоки ісламської традиції правосуддя.
2. Вплив ісламської школи права на становлення моделі судової системи.
3. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою, судочинства, адвокатури та прокуратури в країнах ісламського права.
4. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем в країнах ісламського права.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
2. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
3. Авраменко О. Порівняльний аналіз судової системи України та судових систем мусульманських країн / О. Авраменко, А. Авраменко // Іслам і Україна: Роботи учасн. першого Всеукр. ім. А. Кримського конкурсу

ісламознав. дослідж. молодих учених. - К. : Ансар Фаундейши / Всеукраїнська громадська організація "Український центр ісламознавства", Ісламський громадський культурний центр м. Києва, 2005. - С. 7-34.

4. Шокіна Т. В. Суди у системі мусульманського права / Т. В. Шокіна // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2004. - 1. - С. 92-103.

5. Ковыршина Н. А. Особенности судебных систем в странах Арабского Востока (на примере Катара и Саудовской Аравии) / Н. А. Ковыршина // Современное право : научно-практический журнал. - 2012. - № 10. - С. 130-133.

Т е м а 11. МОДЕЛІ ПРАВОСУДДЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ. СТАНОВЛЕННЯ СУДОВОЇ МОДЕЛІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

План

1. Особливості організації моделі правосуддя в сучасних міжнародних інтеграційних об'єднаннях.
2. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн.
3. Європейський суд з прав людини: структура, компетенція, порядок звернення та прийняття рішень.
4. Етапи становлення наддержавної судової системи Європейського Союзу.
5. Структура судової системи ЄС.
6. Завдання та юрисдикція Суду ЄС.
7. Порядок формування складу та статус судді Суду ЄС.
8. Природа міжнародного кримінального правосуддя.
9. Моделі міжнародної кримінальної юстиції.
10. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду.

11. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, утворені Радою Безпеки ООН.

12. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

Завдання

1. Міжнародні суди – це:

- а) громадські органи, створені за рішенням міжнародних громадських організацій для розгляду спорів між ними;
- б) судові органи, створені окремими державами для розгляду спорів у сфері міжнародних правовідносин і прийняття рішення консультативного характеру на засадах міжнародно-правових норм;
- в) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій, для розгляду спорів між державами і прийняття рішення на засадах конституцій країн;
- г) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій, що формуються із незалежних суддів, які не представляють держави, для розгляду спорів між державами та їх громадянами;
- д) судові органи, створені за згодою держав або за рішенням міжнародних організацій, що формуються із незалежних суддів, які не представляють держави, для розгляду спорів між державами та іншими суб'єктами міжнародного права і приймають обов'язкові рішення на засадах міжнародно-правових норм.

2. Європейський суд з прав людини засідає в:

- а) Палаці прав людини у Страсбурзі;
- б) Палаці прав людини у Лондоні;
- в) Палаці прав людини у Нью-Йорку;
- г) Палаці прав людини у Ліссабоні;
- д) Палаці прав людини у Парижі.

3. До основних правових актів, що регулюють діяльність Європейського Союзу не відноситься:

- а) Договір про Європейський Союз;
- б) Договір, що засновує Європейське Співтовариство, із змінами, внесеними Маастрихтським договором 1992 р.;
- в) Амстердамський договір 1997 р.;
- г) Ніцьський договір 2000 р.;
- д) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

4. Судова система Європейського Союзу складається з:

- а) безпосередньо Суду ЄС;

- б) Суду ЄС та судових колегій;
- в) Суду ЄС, Загального суду, створеного у 1988 р. і судових колегій;
- г) Суду ЄС, Європейського суду з прав людини та судових колегій;
- д) Суду ЄС та апеляційного суду ЄС.

5. Суд ЄС приймає до розгляду справи:

- а) які стосуються виключно загальноєвропейського права до рівня його інтеграції у національне;
- б) які стосуються загальноєвропейського права та національного права;
- в) які стосуються загальноєвропейського права, міжнародного права та національного права;
- г) які стосуються міжнародного права та національного права;
- д) які стосуються лише національного права.

6. Резолюцією Ради безпеки ООН було створено:

- а) Суд Європейського співтовариства;
- б) Суд Андського співтовариства;
- в) Європейський суд з прав людини;
- г) Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді;
- д) Міжамериканський суд з прав людини.

7. Судді Трибуналу зі справ публічної служби Європейського Союзу призначаються:

- а) Судом ЄС;
- б) Парламентом ЄС;
- в) Радою ЄС за рекомендацією Суду ЄС;
- г) Парламентом ЄС за рекомендацією держав-членів ЄС;
- д) Радою ЄС за рекомендацією Комітету, до складу якого входять особи, які раніше працювали судьями Суду ЄС або Загального суду.

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Комарова Т. Суд Європейських співтовариств і національні суди держав-членів Європейського Союзу в становленні інтеграційного правопорядку / Т. Комарова // Вісник Конституційного Суду України. - 2006. - 1. - С. 99-105

2. Марусин И. С. Процессуальный порядок рассмотрения дел в Суде Европейских Сообществ / И. С. Марусин // Дайджест. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии. - 2004. - № 19. - С. 131-137

3. Каширкина А. А. Отправление правосудия международными судебными органами на постсоветском пространстве / А. А. Каширкина // Журнал российского права. - 2012. - № 3. - С. 92-104. -
4. Галицкий И. Система международных судебных учреждений : от Международного суда ООН до Европейского суда по правам человека (юрисдикция, подсудность, процесс и процедура) / Игорь Галицкий // Юридична газета. - 2013. - № 10(5 березня). - С. 41-43
5. Бондарев И. М. Система международных судебных учреждений : учеб. пособ. / И. М. Бондарев. - Москва : Юркнига, 2004. - 288 с.
6. Паліюк В. П. Міжнародні судові установи і захист прав людини та основних свобод / В. П. Паліюк. - Миколаїв : Атол, 2006. - 180 с.
7. Венецька О. О. Європейський Суд з прав людини і Суд справедливості Європейських Співтовариств: колізії в тлумаченні міжнародних актів у галузі захисту прав людини / О. О. Венецька // Судова апеляція. - 2008. - 1. - С. 122-128
8. Європейський Суд з прав людини. Організація, процедура, правила звернення [Текст]. - Київ : Вид. Дім "Ін Юре", 2000. - 16 с.
9. Пухаленко В. П. Правові основи співробітництва Європейського Союзу та України з питань цивільного правосуддя / В. П. Пухаленко // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2014. - Вип. 126. - С. 199-207
10. Базов О. В. Практика Європейського суду з прав людини та національне судочинство / О. В. Базов // Право України. - 2014. - N 4. - С. 228-234
11. Судебная система Украины и стран ЕС / И. С. Назаров // Ежегодник украинского права. 2014. №6 : сб. науч. тр. / Нац. акад. правов. наук Украины. - Х. : Право, 2014. - С. 566-573
12. Буткевич В. Європейський суд з прав людини й проблеми вдосконалення судової системи України / В. Буткевич // Проблеми

застосування міжнародних стандартів у правовій системі України / Юрид. фірма "Салком", Наук.-аналіт. центр. - Київ : Юрид. практика, 2013 = Issues of application of international legal standards in the legal system of Ukraine. - С. 359-379

13. Офіційний портал Суду Європейського Союзу [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://curia.europa.eu/>

14. Офіційний портал Європейського суду з прав людини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

15. Анакіна Т. М. Судовий прецедент у праві Європейського Союзу : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.11 / Т. М. Анакіна. – Х., 2008. – 231 с.

16. Висновок №5 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо права та практики призначення суддів до Європейського суду з прав людини.

17. Костенко Н. И. Международный уголовный суд : монография / Н. И. Костенко. - Москва : ПРИОР, 2002. - 272 с.

18. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів : дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Касинюк. - Х. : Б. в., 2004. - 223 с.

19. Підгородинська А. В. Перспективи взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом: процесуальний аспект / А. В. Підгородинська // Митна справа. - 2012. - № 3(травень-червень). - С. 107-116

20. Сафиуллина И. П. Судопроизводство, назначение и исполнение наказаний по уставам международных трибуналов АД НОС / Сафиуллина И. П. // Кримінальне право і процес. Зразки документів. - К. : Право-Інформ, 2012.

21. Офіційний портал Міжнародного кримінального Суду [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icc-cpi.int/Pages/default.aspx>

Т е м а 12. НЕДЕРЖАВНА ЮСТИЦІЯ

План

1. Поняття та види органів недержавної юстиції, її призначення та місце в правовій системі країни.
2. Квazісудові установи: поняття, види та призначення.
3. Інститути медіації та пробації.
4. Зміст «відновлювального правосуддя».
5. Третейські суди як різновид недержавної юстиції: Росія, Україна, США, Франція, Німеччина.
6. Релігійні суди як різновид недержавної юстиції: церковні та релігійні суди.
7. Суди, що функціонують на засадах звичаєвого права (Казахстан, Киргизія, країни Тропічної Африки та Океанії).

Список рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Зайчук О. В. Медіація як демократичний та ефективний спосіб вирішення спорів: європейські норми і досвід та українська перспектива : [міжнародна конференція по виконанню проекту "Медіація як процедура врегулювання спорів шляхом досягнення консенсусу"] / О. В. Зайчук, А. Є. Санченко // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2010. - N 12. - С. 137-141
2. Ясиновський І. Г. Переваги і недоліки медіації при вирішенні правових конфліктів / І. Г. Ясиновський // Часопис Київського університету права. - 2014. - № 2. - С. 344-347
3. Нестор Н. Сучасні правові основи застосування примирення / Н. Нестор // Юридичний журнал. - 2010. - 4. - С. 126-129
4. Абламський С. Є. Окремі аспекти відновного правосуддя в частині примирення потерпілого з обвинуваченим за новим кримінальним процесуальним законодавством України / С. Є. Абламський // Право і Безпека : наук. журн. - 2012. - № 4. - С. 121-126
5. Бут І. О. Наукові погляди на правову природу третейського суду / І. О. Бут // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ.

конф., присвяч. ювілею акад. С. В. Ківалова, 16-17 трав. 2014 р. : у 2-х т. / Нац. ун-т , Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. - Одеса : Юрид. літ., 2014. - Т. 1. - С. 416-419

6. Грачева Л. Третейские суды в Украине: мифы и реалии / Л. Грачева // Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні : матеріали Другого львів. міжнар. форуму (Львів, 26-29 трав. 2009 р.). - Л. : ЛДІНТУ ім. В. Чорновола, 2009. - С. 12-19

7. Церковна юрисдикція : [у Вінницькій єпархії Української Православної Церкви Московського патріархату створено церковний суд] // Юридичний вісник України. - 2011. - № 11(12-18 березня). - С. 8

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Судові системи та порівняльне судове право є навчальною дисципліною, що викладається кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності у третьому семестрі. Моніторинг знань студентів з даної навчальної дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) протягом курсу практичних занять та підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час заліку. Підсумкова оцінка знань студента з навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» обчислюється шляхом підрахунку суми балів, набраних під час ПК та ПКЗ.

Організація поточного контролю (ПК) знань студентів з навчальної дисципліни “Судові системи та порівняльне судове право”

Загальним об’єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини навчальної програми з курсу, засвоєння якої відповідно перевіряється під час практичних занять та перевірки письмових робіт.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні запитання та при вирішенні практичних завдань.

Критеріями оцінювання знань та вмінь студентів протягом ПК є:

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
Основні				
Присутність на всіх лекціях	на Протягом всього курсу	11	-	11
Присутність на практичних заняттях	на Протягом всього курсу	13	-	13
Відповіді на заняттях	на Розкриття питання по плану теми, відповідь по практичному завданню	13	до 2	До 26

Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення 2-3-х тем (відкритий тест)	4	до 10	40
Додаткові				
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	до 10	до 10
Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	По темі, що входить до предмету навчальної дисципліни	не обмежено	12	12
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті з теми, що входить в предмет вивчення судового права	не обмежено	20	20
Робота з науковою літературою	Анотування (рецензування) наукових статей, монографій по темах курсу (до 3 статей або 1 монографія)	1	1,5 бали за статтю (5 балів за 3 статті); 5 балів за 1 монографію	до 5
Складання задач	Підготовка завдань по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 5 практичних ситуацій)	1	до 5	до 5

Пояснення:

Основні види активності дають студенту можливість набрати 90 балів. Вони є обов'язковими для всіх студентів і проходять в аудиторній формі.

Відвідування лекцій передбачає фізичну присутність студента на лекції. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно

від причини відсутності), запізнився або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відвідування занять передбачає фізичну присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них, чи ні. Бали не нараховуються у випадках, коли студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань по темі курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати у 0,5-2 бали за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання з теми курсу. Відповіді оцінюються за повнотою та правильністю.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 100 (якщо це потребується). Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем, та мають на меті стимулювання студента до самостійної, наукової, творчої роботи. Можливе обрання **лише одного** додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті, з обов'язковою рецензією викладача кафедри організації судових та правоохоронних органів.

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до предмету судового права в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою передбачає ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою по тематиці навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування). Може включати вивчення наукових статей або монографій. Анотація (рецензія) складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 стор., на монографію – 5 стор. Перелік статей (монографій) визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання задач передбачає самостійну розробку студентами практичних завдань по темах курсу. Задача має включати формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність задачі, її змістовність, проблемність питань, на які вона розрахована. Кожна задача оцінюється у 1 бал, тобто за 5 задач студенти можуть отримати 5 балів.

Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше 3 елементів, і оцінюється до 5 балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Конкретний перелік тестів, питань та завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою або викладачем персонально і доводяться до відома студентів на початку навчального семестру, що передуює їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами поточного контролю (ПК) обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

У разі невиконання завдань поточного контролю (ПК) з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначається кафедрою.

Підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється у формі заліку.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні студентами окремих питань навчальної дисципліни. Студент повинен самостійно ознайомитись, критично осмислити та зробити висновки з рекомендованого наукового матеріалу.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

- пошук та вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення з сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.

